

Ivo Balentovič

KLUK Z CIRKUSU

Jsme v Jugoslávii, v cirkuse Horák –ředitel a několik dalších členů jsou Češi-ale nad cirkusem vlaje černá vlajka: včera se při představení zabila akrobatka Marie. Zůstal po ní synek Žán, ale co teď s ním. Je mu jedenáct let a ještě nic neumí....

„Podrazníku," zamumlal Horák otráveně. „Neopovaž se za mnou víckrát přijít s nějakou prosbou! A jestli toho svého uličníka pořádně neztrískáš, pak to ohlásím policii."
„Ztrískám ho," poslušně odpověděl Fodor. Stáhl hlavu mezi ramena, ale kdyby byl v tu chvíli někdo stál za Horákovými zády, byl by na něho Fodor bezpochyby mrkl, aniž by to byl Horák zpozoroval. Ředitel vyšel ven. Ve stejné době potkal Viki Žána. Zavrtali se spolu do kupy sena, kterou před chvílí nanosil Michajlo ke krmení cirkusových koní.
„Poslyš," šeptal Viki, „Horák mě chtěl před chvílí zmlátit, ale zřídil jsem ho. Pokousal jsem mu ruku, takže mu přejde chuť, aby mě tahal za ucho. Prokousl jsem mu prst až na kost.“ Žán hleděl na Vikiho v němém úžasu. Jeho smělost ho fascinovala.
„Co však teď, Viki?" zeptal se starostlivě.
„Nic!" vycenil Viki zuby. „Se svým revolverem nemohu nikoho zastřelit, to je snad jasné. Chci však podniknout cosi jiného, jenom mi musíš pomoci."
„A co to má být?"
„Poslouchej. Jakmile se setmí, přiblížíme se k Horákovu vozu, jako kdybychom byli Indiáni z plemene Komančů. Mám prima tenký drát a ten napneme mezi dvě tyčky pod maringotkou. Jakmile o něj ten starý paprika zakopne, natáhne se jak široký tak dlouhý. Hm? Budeš můj pobratim, náčelník Bílý orel, chceš?"
„Já se bojím. Viki," zašeptal Žán nerozhodně.
„Jenže to znamená, že nejsi chlap, ale baba."
„Nejsem baba, přesto se bojím. Co když náš chytí?"
„Nejsi chlap," uzavřel Viki. „Kdybys byl chlap, nepochyboval bys."
„Tak dobrá, Viki! A jak ty se budeš indiánsky nazývat?"
„Já budu, já budu. . . řekněme - Jestřábí oko."
„V pořádku, pobratime Jestřábí oko! Souhlasím," řekl Žán, ale strachu se nezbavil.

Oba si zapíchli do vlasů několik husích per a tak se stali Indiány - Jestřábím okem a Bílým orlem. Zprvu se potulovali podél řeky. Pobíhali, vrískali a vykřikovali bojová hesla, ztěžka vyslovovali záhadná jména, která Viki vyčetl z knihy o Indiánech, mluvili o vykopané válečné sekyře a mnoho podobného, a to vše v souvislosti s pochodem proti nepříteli.
Když se setmělo, nachystali drát. Byli veselí a všechno probíhalo bez problémů. Žán netušil, jaké tento případ, který se měl odehrát pod vozem ředitele Horáka, bude mít následky.
Když bylo všechno připraveno, to jest drát napjat a oba indiánští náčelníci skrytí ve stínu vozu, začalo Žánovo srdce opět prudce tlouci a po těle se mu rozlévalo jakési divné teplo. Zároveň cítil, jak mu naskakuje husí kůže. Chtěl se rozběhnout, vytrahit, vyhledat Ševčíka, jenže si vzpomněl, že by ho Viki opět nazval strašpytlem a babou a kromě toho by bylo ostudou, kdyby utekl tak vysoce postavený indiánský bojovník, jako je náčelník Bílý orel.

Když čekali, že už Horák vyjde, zaslechl Žán Ševčíkovu trumpetu. Jako tolikrát hrál i teď kapelník pro své potěšení. Hlas trumpet se rozléval do sladké táhlé melodie a z Žána v tom okamžiku spadl strach, na všecko zapomněl a celý se proměnil v sluch, vstřebávající souladné zvuky hudebního nástroje, který vyzpěvoval chvějivou, smutkem naplněnou melodii, až se Žánovo srdce zalilo zármutkem a chlapec se opět rozpomněl na matku, pocítil osamocení a schoukl se do sebe tak, že v těch chvílích vůbec nevěděl, proč leží pod Horákovým vozem a co se má za chvíli stát.

Mezerami vidlic v kolech maringotky viděl Žán velké tmavé koruny stromů v okolí cirkusu. Nad korunami se modralo jasné rozesmáté nebe, poseté bezpočtem drobných zářivých hvězdiček. Všecko to však viděl jako ve snu, celý unesen Ševčíkovou hrou, zvuky trumpet, které se k němu skláněly a omotávaly ho jako síť jemné pavučiny.

A vtom bylo Žánovo snění přetrženo. Z vozu se ozval nejprve hovor a smích, potom pláč nemluvněte. Horákova žena cosi říkala, hrubý ředitelův hlas byl rozesmátý. Dveře se otevřely dokořán: Etelka. Žán strnul. Na útěk bylo příliš pozdě.

Ostatně, i kdyby nakrásně chtěl utéci, nemohl. Nohy měl jako spoutané neviditelnými řetězy. Žena počala sestupovat ze schůdků. V ruce nesla velikou nádobu. Na rovné zemi zrychlila krok a vtom - zavadila o napjatý drát, natáhla se jak dlouhá tak široká, obsah nádoby se rozlil a na zemi se zabělelo. Bylo slyšet šplouchnutí tekutiny. Padající Etelka zavřískla. Horák jí přispěchal na pomoc, ale i on se zapletl do drátu a upadl. Rychle se postavil na nohy a zvedal manželku. Pak začal kapesní svítilnou prosvěcovat tmu. Žán ucítil na tváři bodavý paprsek baterky a v tu chvíli spatřil, že Viki zavedla zmizel. Horák přistoupil k Žánovi, popadl ho za límec kabátka a vytáhl zpod vozu. Klel, naříkal a řval:

„Tak to jsi ty, ptáčku! To ty tady číháš na mne a na mou rodinu! Já už ti ukážu, zač je toho loket.“ Vtlačil chlapce do vozu, zavřel za sebou dřevěné dveře a pomalu stahoval řemen z kalhot. Etelka nerozhodně postávala, občas něco vykřikla a na rukou houpala rozplakané miminko. Žána oslepilo ve voze palčivé světlo a jenom pomrkával, aniž by měl rušení, co se s ním stane. Ucítil vůni jídla a na malém sporáku zahlédl velký hrnec s polévkou, z něhož stoupala hustá pára. Byl tak vyděšený, že nebyl s to otevřít ústa, neřkuli něco povědět. Přikrčil se, cíte se jako ztroskotanec, kterému je jasné, že pro něho není záchrany. Horákova postava se mu teď jevila obrovitá a strašná. Zvláště ruce. Opravdovské mohutné tlapy. A tehda se Horákova pravice zvedla, obloukem se spustila, vzduchem zasvištěl řemen a dopadl na Žána. Chlapec ucítil bolest a ještě více se přikrčil. Začal tiše kvílet. Chvěl se a cítil, jak mu po tvářích tečou velké slzy a zuby mu cvakají jako v horečce. Desetkrát se zvedla Horákova ruka a Žán pokaždé škulbl rameny, přeje si, aby nějak unikl a třeba se i propadl do země.

Prostor byl dusný, parný, zakouřený. Žena s děckem vyšla ven, a když procházela kolem Žána, nepronesla ani slovo. Žán zahlédl krajíčkem oka v jejím pohledu bolest. Ve dveřích se žena zastavila, obrátila se a řekla:

„To mu stačí. Ještě se ho zeptej, s kým tu lotrovinu vymyslel, kdo ho k ní navedl.“

„Máš pravdu,“ odpověděl jí zadýchaný Horák a začal se přepásávat řemenem. „Dostal dobrou porci. A teď si poslechneme, jak to bylo.“ Očima vyprovodil ženu, která zmizela ve tmě, dvěma prsty popadl Žána za ucho, nadvzděl mu sklopenou hlavu a pozoroval jeho slzami zalitou tvář.

„Kdo tě, nezvedenče, navedl na tu rošťárnu?“ Žán se pořád ještě chvěl. Napnul celou mysl, aby sebral odvahu a otevřel ústa:

„Viki.“

„Ach tak!“ ozval se Horák a na okamžik nevěděl, co dodat. Pak skučivě pokračoval:

„Zase ten neřád! - Tak to vidíš, Etelko!“ vykřikl do otevřených dveří za ženou.

„Jdi a přiveď mi toho Fodorova darebáka." Zvenčí se ozval rozzlobený hlas:

„Doved' si ho sám, když ho potřebuješ, já se zatím trochu projdu, než to vyšetřování skončíš." Žán se teprve teď začal vzpomínat a rozhlížel se po voze. Bloudil očima po stěnách, kde na několika obrázcích bylo vidět Horáka v mládí a jeho ženu v různých kostýmech a pózách. Bolelo ho celé tělo a zvláště ona místa, jichž se ostrý Horákův řemen dotkl víckrát.

„Neopovaž se někam zmizet," pronesl Horák. „Hned se vrátím. Útěk by ti stejně nepomohl, protože bych tě znovu chytl a pak bys dostal ještě větší výprask." Odešel a za chvíli byl zpátky i s Vikim, kterého vlekl za ruku.

„Tak, darebáci! Jako byste byli rodní bratři. Proč jsi, Viki, navedl Žána, aby ti s tou zákeřností pomáhal?"

„O tom nic nevím,- pane Horák," lhal Viki a hlas se mu chvěl.

„A kdo to tedy vymyslel, pověz!"

„Žán!" drze odpověděl Viki.

„Lže!" vykřikl Žán. „Copak jsi mi neřikal, že se prohlásíme za indiánské náčelníky? Navrhl mi, že napneme drát?"

„Já to nebyl, pane Horák," zakvílel Viki a zabořil pohled do dřevěné podlahy. „Jak bych se vůbec mohl něčeho takového odvážit?"

„Tak tedy?" Horák se zahleděl upřeně na Žána a z očí mu šlehal oheň. „Tys to tedy vymyslel sám, je to tak? Tys tedy ten drát napjal! Je ti jedenáct a už jsi tak fikaný! Áááá, jednoho dne skončíš na šibenici."

„Lže, pane Horák!" vykřikl Žán, plný rozhořčení. „Přisahám, že mě k tomu navedl on."

„Já ne, já ne!" bránil se úporně Viki.

Tou dobou se vrátila Etelka a položila dítě do prostorného bílého koše na prádlo. Mlčky přistoupila k Vikimu, velkou vařečku vruce, popadla ho za rameno, přehnula přes koleno a několikrát prudce šlehla po jeho kyprém zadku. Vykutálenec se však v mžiku vzpomatoval, chňapl a stáhl ženě sukni, takže Etelka zůstala jen v růžovém kombiné a vztekle vřískala:

„Neřáde!" Zatímco si znovu natahovala sukni, Viki se octl u dveří, a dřív než ho mohl Horák popadnout, zmizel ve tmě.

Etelka přistoupila k Žánovi. Ten zvedl ustrašeně oči a spatřil před sebou její břicho, které mu připadalo v tu chvíli jako hora, z níž se ještě pnuly dva pahorky ňader.

„Poslyš, ty nezvedenče! Jestli si myslíš, že ti to odpustíme, pak se krutě mýlíš. Zítřka už tě nechci v našem cirkuse vidět. Táhní, kam tě oči zavedou a nohy zanesou."

„Prosím vás, nedělejte to, já jsem ne . . ."

„Mlč!" Žena zvedla výhrůžně ruku. „Parchante!" Jen to slovo pronesla, zarazila se, jako by vyřčené zvažovala.

Chlapec oněměl. Okamžitě pochopil, co žena řekla. Zakryl si rukama tvář a kdesi uvnitř ucítil palčivou bolest, která ho vzápětí prostoupila celého. Rozplakal se. Tělo se mu otřásalo vzlyky.

„Co brečíš?" řekla žena o stupínek laskavěji.

Horák funěl a otíral si zpoceně čelo. Napětí ho stále víc zmáhalo, proto řekl:

„Nech ho už na pokoji. A ať kouká vypadnout." Žena zamířila k příborníku, vzala z něho pocukrovaný koláč a podávala uplakanému chlapci.

„Co ses tak rozeřval? Kůži jsme z tebe nesesdřeli. Na, vem si koláč." Chlapec však nehodlal natáhnout ruku.

„No tak," pobídla ho žena ještě jednou. Když se nepohnul ani teď, položila koláč na stůl, otevřela dveře a vykřikla:

„Běž spát, cucáku nevděčný! Chtěl s mi zlámat vaz a já tě za to ještě krmím sladkostmi. Vypadni!" Chlapec zamířil ven. Před vozem spatřil Vikiho. Zjevně na něho čekal. Žán byl ještě vystrašený, rozhněvaný a rozčarovaný. Viki mu zastoupil cestu.

„Počkej," řekl. „Ty se asi na mne zlobíš, že?"

„Běž pryč!" vykřikl Žán vztekle.

„Poslyš, Žáne," vmlouvavě spustil Viki. „Copak jsem mohl mluvit jinak? Tobě namlátili řemenem. Abych se tomu vyhnul, musel jsem zalhat. Stačilo, že dostal jeden, proč by si měl nechat nařezat ještě druhý? Tak se nezlob, musel jsem odstoupit od naší dohody, protože tak mi to doporučil táta, kterému jsem všechno dopodrobna yypověděl. Ostatně, kdo ti může za to, že jsi neutekl včas jako já? Copak jsem ti nepošeptal, že máš prchat? Tys byl ale jako duchem nepřítomný. Řekni mi, proč jsi neutekl?"

„Nemohl jsem," zašeptal Žán. „Měl jsem nohy jako "poutané. "

„Tak vidíš," pronesl Viki s rozšafností dospělého mládence. „Tomu se říká strach. Jsi bojácný a nikdy nemůžeš být indiánským náčelníkem. Je mi to líto, ale spletl jsem se v tobě. Příště si musím všechno líp promyslet, protože ty, jak vidím, jsi ještě na takové akce zelený."

